

Stanko Jambrek

Reformacija kao proces uspostavljanja i obnavljanja odnosa s Bogom

Reformaciju 16. stoljeća možemo razumjeti tek u ozračju razumijevanja biblijskih procesa obnavljanja vjere i odnosa s Bogom, kako pojedinaca tako i Božjega naroda. Biblija nas u Starom zavjetu izvješćuje o mnogobrojnim procesima obnavljanja odnosa Božjega naroda s Bogom, koji su potom potakli reforme bogoštovlja. Novi zavjet pak naglašava osobno uspostavljanje (novo rođenje) odnosa s Bogom u Isusu Kristu i kontinuirano obnavljanje toga odnosa tijekom čovjekova života. Po obnovljenim vjernicima obnavlja se cijela Crkva. U daljem ćemo tekstu, stoga, naznačiti temeljne procese, razloge, karakteristike i plodove obnavljanja vjere i odnosa s Bogom u Starome i Novome zavjetu. Ti se procesi ponavljaju tijekom povijesti i razvidni su za reformacije.

Obnavljanje vjere i odnosa s Bogom u Starome zavjetu

Model cikličkog obnavljanja odnosa naroda Božjeg s Bogom opetovano nalazimo u Starome zavjetu, a najočitiiji je u knjizi Suci. Stoga će nam kao predložak za razmatranje poslužiti tekst Suci 2,1-19, u kojemu se ističe ciklički uzorak generacijske dinamike naroda Božjeg s Bogom. Petoknjižje izvješćuje o Božjem stvaranju svega postojećeg, uključujući čovjeka. Posebice je snažno naglašeno stvaranje Božjeg naroda – Izraela te savez između Boga i njegova naroda. Knjiga Jošua izvješćuje o Božjem narodu i kako je zaposjeo obećanu zemlju. Tijekom zaposjedanja obećane zemlje Bog je vodio narod, štutio ga i brinuo se o svim njegovim potrebama. Bog je od naroda očekivao poslušnost njegovu glasu (Božjoj riječi) jer samo su se u poslušnosti mogli ispuniti Božji naumi koje je obećao Savezom. U jednom je trenutku Bog progovorio Izraelcima po anđelu (Suci 2,1-5):

„Izveo sam vas iz Egipta i doveo vas u zemlju za koju se zakleh ocima vašim i rekoh: ‘Neću raskinuti saveza svojega s vama dovijeka. A vi ne sklapajte saveza sa žiteljima ove zemlje; porušite žrtvenike njihove.’ Ali vi ne poslušaste glasa

mojega. Što ste to učinili? Zato i reko: 'Neću ih protjerati pred vama, nego će vam oni biti trnje u bokovima, a njihovi bogovi bit će vam zamka.' I dogodi se, kad anđeo Gospodnji izgovori ove riječi svim sinovima Izraelovim, da puk podiže svoj glas i zaplaka. Stoga onome mjestu nadjenuše ime Bokim i ondje prinijеше žrtvu Gospodu.“

Bog im je ponovio uvjete Saveza između njega i naroda Izraela. Obećao im je da neće raskinuti saveza svojega s njima do vijeka. No Bog je ostavio čovjeku slobodnu volju i izbor kojim može održavati ili raskinuti savez s njim. Uvjet za stabilnost saveza s Bogom i uživanje u svim blagodatima toga saveza bilo je vršenje Božje zapovijedi: „ne sklapajte saveza sa žiteljima ove zemlje; porušite žrtvenike njihove.“ Zatim ih je Bog suočio s njihovim stanjem neposlušnosti, tj. nepridržavanja uvjeta Saveza, te im je potvrdio koje će ih posljedice pratiti zbog neposlušnosti.

Zatim Biblija izvješćuje: „služio je puk Gospodu u sve dane Jošuiine i u sve dane starješina koji su nadživjeli Jošuu, koji su vidjeli sva velika djela Gospodnja što ih učini Izraelu (Suci 2,7). Jošuiina generacija, koja je vidjela i sudjelovala u velikim djelima Gospodnjim što ih je činio Izraelu, vjerno je slušala glas Božji i služila Bogu. S pojavom nove generacije naziremo u Sucima sljedeći model:

- Otpad od Boga
- Nevolja naroda
- Pokajanje i molitva
- Oslobođenje - podizanje novog vodstva i oporavak.

Razmotrimo ukratko svaki element ovoga modela.

1. Otpad od Boga

Problem u odnosu s Bogom pojavio se s drugim naraštajem „koji nije poznao Gospoda, kao ni djela što ih on učini Izraelu“ (Suci 2,10). Jošuiina generacija slušala je Božji glas i služila Bogu, ali nije uspjela povezati mlađe naraštaje s Bogom. Stoga, novi naraštaj nije poznao Gospodina. Novi je naraštaj Božjeg naroda, umjesto vjernog slušanja glasa Božjega i služenja Bogu, izabrao „činiti što je zlo u očima Gospodnjim i služiti baalima. I ostaviše Gospoda, Boga svojih otaca, koji ih je izveo iz zemlje egipatske, te pođoše za drugim bogovima između bogova onih naroda koji bijahu oko njih i stadoše im se klanjati; tako su razjarili Gospoda. I ostaviše Gospoda te stadoše služiti Baalu i aštartama“ (Suci 2,11-13).

Novi je naraštaj Božjeg naroda razvijao proces akulturacije te usvajao duhovnosti, kulture, tradicije i običaje okolnih naroda. Kako nisu poznavali Boga, mogli su se oslanjati jedino na duhovnost, postignuća i vrijednosti okolnih naroda. U procesu akulturacije u potpunosti su zapostavili svoga Gospoda. Napuštanje i zaboravljanje Boga i blagodati saveza s Bogom odvijalo se godinama paralelno s procesom akulturacije. Iako Biblija proces akulturacije ponekad detaljnije opisuje, najčešće taj proces opisuje ovako: „I činili su sinovi Izraelovi što je zlo u oči-

ma Gospodnjim i zaboravili Gospoda, Boga svojega, te služili baalima i ašerama“ (Suci 3,7; usp. Suci 2,11; 3,12; 4,1; 6,1; 8,33; 10,6; 13,1).

Otpad pojedinaca i naroda od Boga može se zbiti u vrlo kratkom vremenu. Primjere brzog otpada od Boga nalazimo, kako u Bibliji tako i u povijesti Crkve. Tijekom Božjeg oslobađanja iz egipatskog ropstva Izraelci su doživjeli brojne nadnaravne Božje intervencije u svoju korist i blagoslov. Tri mjeseca nakon izlaska iz Egipta, kad su se Izraelci utaborili u pustinji pred gorom, Bog im je po Mojsiju objavio:

“Vi ste vidjeli što sam učinio Egipćanima i kako sam vas nosio na krilima orlovskim te vas k sebi doveo. Zato sad, budete li doista slušali glasa mojega i držali savez moj, bit ćete mi dragocjenost mimo sve puke; ta moja je sva zemlja. I vi ćete mi biti kraljevstvo svećenikâ i narod svet.“

Kad je Mojsije ovaj Božji govor iznio pred narod i njegove starješine, narod je jednoglasno obećao: „Sve što ti je govorio Gospod, činit ćemo“ (Izl 19,8). Zatim im je Bog izgovorio Deset zapovijedi (Izl 20,1-17). Slušali su njegov glas i bojali se njegove nazočnosti (Izl 20,18-19). Bog im je po Mojsiju naredio: „Ne pravite uza me bogove od srebra, ni bogove od zlata ne pravite sebi“ (Izl 20,23). Potom je Bog izgovorio Mojsiju niz propisa i načela kojih su se Izraelci trebali pridržavati, a Mojsije je zapisao sve te riječi Gospodnje (Izl 24,4.7). I opet je narod obećao: „Sve što je Gospod rekao, izvršit ćemo i poslušati“ (Izl 24,3.7). Narod je zatim gledao slavu Gospodnju (usp. Izl 24,9-17).

I nakon svega iskustva s Bogom, narod se odmetnuo od Gospoda već nakon četrdeset dana i četrdeset noći koje je njihov vođa Mojsije provodio u zajedništvu s Bogom. Narod je od Mojsijeva pomoćnika Arona, koji je ostao s njima u taboru, zatražio da im načini idole (bogove) koji će ići pred njima kao što je dotad s njima išao i štitio ih Gospod. Kad im je Aron izradio zlatno tele, narod je rekao: „Ovo je bog tvoj, Izraele, koji te izveo iz zemlje egipatske“ (Izl 32,4). Gospoda su zamijenili idolom kojemu su pripisali sve ono što im je Bog tijekom oslobađanja iz ropstva učinio. Aron je pred idolom – zlatnim teletom – sagradio žrtvenik i proglasio svetkovinu u čast Gospodu. U vrlo kratko vrijeme narod Božji se izopačio. Bog je to za njih ustvrdio rekavši: „Brzo su zašli s puta koji sam im zapovjedio. Napraviše sebi tele saliveno te mu se klanjahu i prinašahu mu žrtve. I rekoše: ‘Ovo je bog tvoj, Izraele, koji te izveo iz zemlje egipatske!’“ (Izl 32,8).

Problem otpada od zajedništva s Bogom realni je problem svakog vjernika i naroda Božjega, tj. Crkve. Vrlo je lako usvojiti ili napraviti „bogove“ (idole) koji će biti nadomjestak za Gospoda. I onda, poput Izraela, nastaviti žrtvovati idolima i svetkovati u čast Gospodu. No Gospod je rekao Mojsiju: „Gledam ovaj puk; i gle, to je puk tvrde šije. Ta pusti me sad da se moj gnjev raspali na njih te ih uništım. A od tebe ću učiniti veliki narod“ (Izl 32,9-10). Ovaj je događaj pobudio Božji gnjev. Gospodinov odgovor na idolopoklonstvo njegova naroda bila je namjera unište-

nja cijelog naroda i podizanje novoga po Mojsiju. Na Mojsijev nagovor Gospodin je odustao od uništenja naroda (Izl 32,14). Otpustio je Mojsija, koji se vratio s gore s dvjema pločama Svjedočanstva. Ploče su bile ispisane s obje strane. Bile su „djelo Božje i pismo je bilo pismo Božje urezano u pločama“ (Izl 32,16). Ploče su sadržavale zakon i zapovjedi koje je Gospod napisao svome narodu za pouku (Izl 24,12). Od tada do danas zapisana Riječ Božja jest izvor života pojedincu i Crkvi. Deset je zapovijedi Gospod sam upisao na kamene ploče.

2. Nevolja naroda – Božja kazna

Kad je Mojsije, silazeći s gore, gdje je proveo četrdeset dana i noći s Gospodinom, došao u blizinu tabora, odakle je dopirala pjesma i veselje, te kad je spazio tele i ples, planuo je gnjevom te bacio iz ruku i razbio kamene ploče na kojima je Gospod upisao Svjedočanstva. Razbivši ploče Svjedočanstva (Izl 32,19), Mojsije je u gnjevu reagirao na grijeh naroda vrlo slično kao i Gospod koji je htio uništiti sav narod (Izl 32,10). Zatim je Mojsije ukazao na vodstvo kao srž problema u otpadu naroda od Boga. Zapitao je Arona: „Što ti je ovaj puk učinio da si tako velik grijeh svalio na nj?“ (Izl 32,21). Prisjetimo se, uoči uzlaska Mojsija i Jošue na goru Božju, Mojsije je naredio starješinama: „Čekajte nas ovdje dok se ne vratimo k vama. A s vama su, evo, Aron i Hur. Bude li tko imao kakvu razmiricu, neka se njima obrati“ (Izl 24,14). Dio svoga autoriteta (za pitanja razmirica) Mojsije je prenio na Arona i Hura. Problem je nastao kad je Aron prihvatio koristiti svoj autoritet u području za koje ga nije ovlastio ni Bog ni Mojsije. Narod se okupio oko Arona i naredio što mu je činiti. Aron ih je poslušao i uveo ih u velik grijeh. Aron se našao u vrlo nezgodnoj životnoj situaciji, morao je birati kome će biti poslušan, Bogu ili narodu. Izabrao je poslušnost narodu i uveo ga u strašan grijeh i otpad od Boga. Slijedila je Božja kazna. Oko tri tisuće ljudi moralo je umrijeti zbog toga grijeha.

Božji odgovori na grijeh i neposlušnost njegova naroda Riječi njegovoj bili su različiti tijekom ljudske povijesti. U knjizi Suci čitamo:

„Tada sinovi Izraelovi počеше činiti što je zlo u očima Gospodnjim i služiti baalima. I ostaviše Gospoda, Boga svojih otaca, koji ih je izveo iz zemlje egipatske, te pođoše za drugim bogovima između bogova onih naroda koji bijahu oko njih i stadoše im se klanjati; tako su razjarili Gospoda. I ostaviše Gospoda te stadoše služiti Baalu i aštartama. Tada Gospod gnjevom planu na Izraela i preda ih u ruke pljačkaša koji su ih pljačkali i proda ih u ruke njihovih neprijatelja uokolo te više ne mogoše opstati pred svojim neprijateljima. Kamo god bi odlazili, ruka Gospodnja spuštala se na njih po zlu, kako bijaše govorio Gospod i kako im se Gospod bijaše zakleo, te bijahu silno potreseni.“ (Suci 2,11-15).

Kao što čitamo, u ovom slučaju Gospod se razgnjevio na svoj narod i predao ih pljačkašima i neprijateljima. Povrh toga Gospodnja ruka kao izvršiteljica njegove

volje postala im je protivnikom. U Ponovljenom zakonu zapisani su blagoslovi poslušnosti Gospodu i prokletstva neposlušnosti: „I dogodit će se, budeš li doista slušao glasa Gospoda, Boga svojega, pazeći da izvršiš sve njegove zapovijedi što ti ih ja danas zapovijedam, da će te Gospod, Bog tvoj, uzdići visoko ponad svijeta naroda na zemlji. I svi ovi blagoslovi doći će na te i stići će te budeš li slušao glasa Gospoda, Boga svojega. Blagoslovljen ti ćeš biti ...“ (Pnz 28,1-3). Zatim slijede obećanja blagoslova primjenjivih u svim životnim područjima. Na kraju toga popisa Gospod je zapovjedio: „I nemoj odstupiti ni od jedne riječi što vam je ja danas zapovijedam ni desno ni lijevo, idući za drugim bogovima i služeći im“ (Pnz 28,14).

Za neposlušnost Božjem glasu i riječi njegovoj u Ponovljenom je zakonu zapisano: „I dogodit će se, ne budeš li slušao glasa Gospoda, Boga svojega, da držiš i vršiš sve njegove zapovijedi i odredbe njegove što ti ih ja danas zapovijedam, da će sva ova prokletstva doći na te i stići će te: Proklet ti ćeš biti ...“ (Pnz 28,15-16). Popis prokletstava i nevolja vrlo je dugačak (od 16 do 68 retka) i zahvaća mnoge životne situacije naroda Božjega.

3. Traženje Boga, pokajanje i molitva za obnavljanje

Od postanka svijeta do današnjih dana središnji dio ljudske aktivnosti u buđenjima vjere i obnavljanju odnosa s Bogom jest intenzivno traženje Boga. Izvrstan primjer pruža nam Druga knjiga Ljetopisa, u kojoj se izraz „tražiti“ nalazi 29 puta, a 9 puta u poglavljima 14-16 (14,3.7; 15,2.4.12.13.15; 16,12). Prema njoj traženje Boga uključuje pet važnih elemenata: 1) molitvu (14,11); slušanje i vršenje Riječi (15,1-7); pokajanje (15,8.16); uklanjanje idola i onih koji ih promoviraju (14,3; 15,16); obnovu bogoslužja (15,8-11) i predanje Bogu (15,12.17).

Svakom traženju Boga, bilo pojedinca ili naroda, prethodio je Božji poticaj i „pronalazak“ ili otkrivanje Riječi Božje, a potom i postupanje prema Riječi. Traženje Boga i otkrivanje Riječi Božje uvijek se zbivalo u ozračju molitve. Biblija nas izvješćuje da je Bog i u vremenima najvećeg otpada svoga naroda održao duhovno živom i aktivnom manju skupinu vjernika koji su zastupali interese od Boga otpalog naroda pred Božjim tronom. Molitelji bi, često i ne znajući jedni za druge, vapili pred Bogom, kako za poboljšanje kvalitete svojega odnosa s Bogom tako i za oprost grijeha te uspostavljanje odnosa s Bogom ljudi oko njih i društva u cjelini. Kao odgovor na učestalu, ustrajnu i dugotrajnu molitvu (ponekad desetljećima, a nekad i stoljećima), Bog bi podizao propovjednike svoje Riječi, koje bi osnažio svojim autoritetom. U tome bi procesu u središte stupila zaboravljena, ignorirana i zapostavljena Riječ Božja.

Tako je, primjerice, kralj Jošija u tinejdžerskoj dobi, sa šesnaest godina, počeo tražiti Boga (2 Ljet 34,1-3). U tom je procesu radio ono što je znao: počeo je čistiti Judu i Jeruzalem od uzvišica i ašera te rezanih i livenih likova. Kad su čistili Dom Gospodnji, njegovi su ljudi pronašli Knjigu Zakona. U početku čitanja Ri-

ječi Božje pred kraljem Jošijom, kralj je razderao svoje haljine u znak pokajanja (34,19). Zatim je kralj okupio starješine, svećenike, levite i sav puk te im pročitao sve riječi pronađene Knjige saveza. „Onda kralj stane na svoje mjesto i sklopi savez pred Gospodom da će ići za Gospodom i da će držati njegove zapovijedi i njegova svjedočanstva i njegove odredbe svim srcem svojim i svom dušom svojom, vršeci riječi toga saveza zapisane u ovoj knjizi“ (34,31).

Obnavljanja odnosa s Bogom u Starome zavjetu bila su različitih intenziteta, od dragovoljnog traženja Boga pojedinaca i zajednice do prisilnog izdvajanja iz zajednice Božjeg naroda svih onih koji ne bi tražili Boga (prim. 2 Ljet 15,13). Traženje Boga uključivalo je, a i danas uključuje, dragovoljno traženje iz dubine srca, pokajanje za sve što je osobu udaljilo od Boga, duboko opredjeljenje i predanje služenjem Bogu, odluku o napuštanju grijeha i zla, odluku o izvršavanju Božje volje te predanje Bogu u molitvi.

4. Oslobođenje i reforma bogoštovlja

Kako je otpad pojedinca i Božjeg naroda od Boga uvijek rezultat procesa zapostavljanja Boga i odbacivanja Riječi Božje, tako je obnavljanje odnosa s Bogom uvijek rezultat približavanja i podlaganja Bogu te usvajanja i vršenja Riječi Božje. Jakovljeva poslanica (4,7-8) jasno to naglašava: „Podložite se dakle Bogu! ... Približite se Bogu, i On će se približiti vama“.

Riječ Božja bila je, jest i ostat će stvaralačka riječ. Apostol Ivan izvrsno je to sažeo: „U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše u Boga, i Riječ bijaše Bog. Ona u početku bijaše u Boga. Sve po njoj postade i bez nje ne postade ništa što je postalo. U njoj bijaše život, i život bijaše svjetlo ljudima“ (Iv 1,1-4 VaB). Nema obnove odnosa s Bogom bez usvajanja i primjene Riječi Božje. U tome procesu Bog opunomoćuje staro i podiže novo vodstvo koje zatim predvodi Božji narod u duhovni i materijalni oporavak. Potom slijedi niz preoblikovanja življenja pojedinaca, obitelji, zajednica vjernika i društvene zajednice. Usvajanje i primjenjivanje Riječi Božje dovodi do reforme bogoslužja i bogoštovlja.

Dinamika obnavljanja odnosa s Bogom i reformi bogoštovlja uvijek je ovisila, a i danas ovisi o razumijevanju, interpretaciji i primjeni Riječi Božje. Stupanj razumijevanja i interpretacije Riječi Božje uvijek utječe na stupanj njezine primjene u životu, što se pak očituje u oblicima, dubini i intenzitetu reforme bogoslužja i bogoštovlja. Pojednostavljeno rečeno, Riječ Božju uvijek razumijevamo, interpretiramo i primjenjujemo u određenom društvenom i kulturnom kontekstu. Stoga će odnos s Bogom i reforme bogoslužja / bogoštovlja varirati u omjeru dosljedne interpretacije i primjene Riječi Božje te odbacivanja religioznih, društvenih i kulturnih normi i običaja koji se suprotstavljaju Božjoj volji objavljenoj u Riječi Božjoj. Kako religiozne, društvene i kulturne norme i običaji, prema svjedočanstvu Biblije i povijesti Crkve, najčešće pojedince i narod Božji uvode u idolopoklonstvo te odvajaju i udaljavaju ljude od Boga, uspjeh ili neuspjeh reformi

često je ovisio s jedne strane o interpretaciji i primjeni Riječi Božje, a s druge o napuštanju religioznih, društvenih i kulturnih normi i običaja ljudi koji ne poznaju Boga (neznabožaca).

Biblija donosi sljedeće svjedočanstvo o kralju Jošafatu:

„I Gospod je bio s Jošafatom jer je on hodio predašnjim putovima svojega oca Davida i nije tražio baale, nego je tražio Boga svojih otaca i hodio po njegovim zapovijedima, a ne po djelima Izraelovim. Zato je Gospod učvrstio kraljevstvo u njegovoj ruci; i sav je Juda Jošafatu davao darove pa je imao veliko bogatstvo i slavu. I njegovo se srce uznijelo na putovima Gospodnjim pa je još uklonio uzvišice i ašere iz Jude“ (2 Ljet 17,3-6).

Iz ovoga svjedočanstva saznajemo nekoliko strateških informacija o reformi u vrijeme kralja Jošafata. Prvo, Gospod Bog je bio s Jošafatom. Drugo, Jošafat je tražio Boga svojih otaca i hodio po njegovim zapovijedima. Treće, nije tražio baale niti je nasljedovao djela Izraelova. Četvrto, Bog je učvrstio kraljevstvo u njegovoj ruci. Peto, svim je srcem Jošafat hodio putovima Gospodnjim te je uklonio uzvišice i ašere iz Jude.

Nakon nekog vremena Jošafatov odnos s Bogom počeo je slabiti i srcem se okrenuo od Boga. Razvijao je prijateljstvo s Ahabom, zlim kraljem Izraela (2 Ljet 18,1). Iz toga je prijateljstva proizašlo političko i gospodarsko partnerstvo između pobožnog kralja Jude, koji je predvodio svoje kraljevstvo u hodu s Gospodinom, i bezbožnog kralja Izraela koji je predvodio svoje kraljevstvo u mržnji Gospoda. O zlu ishodu toga partnerstva čitamo u Drugoj knjizi Ljetopisa (18,1 – 19,3). Po završetku partnerstva između pobožnog i bezbožnog čovjeka Bog je uputio Jošafatu proročku riječ: „Zar da pomažeš bezbožniku i ljubiš one koji mrze Gospoda? Zato i dolazi na te srdžba od Gospoda. Ipak se u tebe našlo nešto dobro, jer si uklonio ašere iz zemlje i upravio srce svoje da traži Boga“ (2 Ljet 19,2-3). Zato što je Jošafat pomagao bezbožniku i ljubio Božje mrzitelje, na njega je došla srdžba Gospoda. No Bog mu je dao drugu priliku i Jošafat je koristi da bi narod vratio Bogu. Od tada Jošafat obraća narod Bogu (19,4) i vrši reformu pravosuđa (19,5-11). Pogriješio je ponovo udruživši se s Izraelovim kraljem Ahazjom koji je činio opačine (2 Ljet 20,35-37). U okolnostima visokog stresa, Jošafat traži Boga (20,3), moli mu se (20,6-12), sluša Duha Svetoga po proroštvu (20,14-17), predvodi klanjanje naroda Bogu i slavljenje (20,18-19), vrši volju Božju (20,21-30).

Uspostavljanje i obnavljanje odnosa s Bogom u Novom zavjetu

Obnova odnosa s Bogom u Crkvi tijekom povijesti bila je i jest uvelike drugačija od obnove odnosa s Bogom u Starome zavjetu. Obnova je kao i odnos s Bogom, izričito individualna. Ne postoji kolektivno obnavljanje Crkve na načelima Riječi

Božje, već se uvijek obnova temelji na uspostavljenom i brižno održavanom odnosu pojedinca s Bogom. Kvaliteta Crkve očituje se i plod je kvalitete pojedinaca koji, poslušni Riječi Božjoj, hode putovima Gospodnjim i sudjeluju u životu i djelovanju Crkve. Ne postoji kvalitetna reforma nauka i bogoštovlja Crkve bez kvalitetne obnove odnosa pojedinaca s Bogom. Obnovljeni pojedinci tvore obnovljenu zajednicu koja kroz njih ostvaruje svoj odnos s Bogom. Obnovljena pak zajednica usvaja i izvršava Riječ Božju za pojedini povijesni trenutak, a onda sve zajedno oblikuje Bogu ugodno bogoštovlje.

Naravno, u Crkvi je tijekom povijesti bilo niz reformi i pokušaja reformi koje su temeljene na ljudskom promišljanju o Bogu te društvenom, političkom i umjetničkom stvaralaštvu – najčešće bez Boga. Kako su se te reforme temeljile na autoritetu čovjeka (pojedinci) i autoritetu zajednice (sabori, skupštine), rezultati tih reformi najčešće su bili u dosegu ljudske moći te društvenoga i političkog utjecaja.

Novozavjetni model uspostavljanja i kontinuirane obnove odnosa s Bogom temeljen je na Božjem planu milosti i djelu Isusa Krista, a ostvaruje se primjenom Riječi Božje u sili Duha Svetoga. Božji plan milosti predviđa spasenje čovjeka, a njegova je konačna namjera učiniti ga sličnim Kristu. Njegov je cilj potpuna obnova slike Božje u njegovu djetetu. Sveto pismo izrazito naglašava da je spasenje Božji besplatan milosni dar koji čovjek može samo prihvatiti, ali ga ne može ničime zaslužiti niti zaraditi dobrim ponašanjem.

Čovjek je stvoren na sliku Božju, obdaren stvaralačkom moći (Post 1,28); njemu je predana vlast nad materijalnim stvorenjem Božjim (Post 1,26); i, poput Boga, on je stvaralac (Post 2,15). Biblija nas izvješćuje da se čovjekovim grijehom na svim trima područjima zbililo nešto što je poremetilo Božje dobrotive namjere za čovjeka. Počinivši grijeh, čovjek se od Boga sakrio u vrtu (Post 3,8-10), njegov odnos sa ženom, i obratno, iskrivljen je u ružno i zajedljivo međusobno optuživanje (Post 3,13-17), zemlja je prokleta, a čovjekov svakodnevni rad postaje opterećenje umjesto da bude blagoslov (Post 3,17-19). Grijeh razdvaja čovjeka od Boga te razvodnjava i relativizira odnos čovjeka prema Bogu.

Grijeh je voljna neposlušnost božanskoj volji. To je djelo ili stav namjerne pobune protiv Boga. Grijeh je osobna reakcija protiv osobnog Boga. Pojam grijeh ukazuje na pobunu, bezbožnost i neprijateljstvo (Iz 1,2; Lk 19,14; Rim 1,18) te odaje ponos i usredotočenost na sebe. Grijeh je povreda Božjega zakona, pri čemu čovjek nije toliko protiv zakona koliko protiv Boga, protiv njegove svetosti, ljubavi i istine. U grijehu se čovjek odmeće od Boga. U konačnici, grijeh je odbijanje čovjekove volje podređivanju božanskim zahtjevima. Uz samu riječ grijeh, u Bibliji je korišteno više riječi i izraza kako bi se opisao grijeh: zlo (Mk 7,21), pokvarenost (Mt 13,49), prekršaj (Gal 3,19), nepravednost (1 Iv 5,17), bezbožnost (Rim 1,18), zlotvornost (Mt 7,23), neposlušnost (Rim 5,19) i prijestup (Ef 2,1).

Isus je govorio da ljudi imaju ozbiljan problem s grijehom koji ne mogu sami riješiti. Ljudska bića su od pada u grijeh zla (Iv 3,19), sposobna za svaku bezbožnost i zloću. Isus je rekao: „Što iz čovjeka izlazi, to onečišćuje čovjeka. Ta iznutra, iz srca čovječjega, izlaze zle namisli, bludništva, krađe, ubojstva, preljubi, lakomstva, opakosti, prijevara, razuzdanost, zlo oko, psovka, uznositost, bezumlje. Sva ta zla iznutra izlaze i onečišćuju čovjeka” (Mk 7,20-23).

Isus je često govorio o grijehu u prisporodobama koje objašnjavaju kako razorno može grijeh djelovati u životu čovjeka. Grijeh je usporedio sa sljepoćom (Mt 23,16-26), s bolešću (Mt 9,12-13), s ropstvom (Iv 8,34) i s tamom (Iv 8,12; 12,35-46). Prema Isusovu učenju, grijeh je sveopće stanje i svi su krivi pred Bogom (Lk 7,37-48). Bog poznaje svaki ljudski grijeh, bio on samo u mislima ili pak u djelima (Iv 4,17-19).

Sklonost činjenju zla sveopće je ljudsko iskustvo, u kojemu čovjek, iako zna da treba činiti dobro i želi ga činiti, ipak često čini zlo. Sveto pismo daje objašnjenje sveopćeg iskustva čovjekove nasljedne sklonosti grijehu i iskazuje da su se posljedice grijeha prenijele na sve ljude. Apostol Pavao je to izvrsno opisao:

„Zakon je znamo duhovan; ja sam pak tjelesan, prodan pod grijeh. Zbilja ne razumijem što radim: ta ne činim ono što bih htio, nego što mrzim – to činim. Ako li pak činim što ne bih htio, slažem se sa Zakonom, priznajem da je dobar. Onda to ne činim više ja, nego grijeh koji prebiva u meni. Doista znam da dobro ne prebiva u meni, to jest u mojem tijelu. Uistinu: htjeti mi ide, ali ne i činiti dobro. Ta ne činim dobro koje bih htio, nego zlo koje ne bih htio – to činim“ (Rim 7,14-19).

Apostol Pavao je svjestan nazočnosti grijeha u sebi i moći koju ima u njegovu životu. Grijeh je za njega tiranin čije naredbe mrzi i gnuša ih se, no protiv čije se sile uzaludno bori. U jednakoj su situaciji svi ljudi. Koliko god bi htjeli činiti dobro, ipak ih sila grijeha vuče na činjenje zla; jer od trenutka začeća čovjek posjeduje stalnu sklonost grijehu i pobunu protiv Božje volje (vidjeti Post 8,21; Ps 51,5). Podređenost načelu zla, koje stalno djeluje, jest stanje iskvarenosti koje se prenosi rođenjem (Iv 3,6; Rim 5,12).

Grijeh je neposlušnost Bogu, ali i više od toga. On je uzdizanje samoga sebe i umanjivanje Boga. Svaka je osoba grešnik na dva načina. Jedan, da je u grijehu rođen, a drugi, da se odlučuje činiti grešna djela. Adamov grijeh uračunava se svim ljudima jer je on bio vrhovni predstavnik ljudske vrste (Rim 5,12), a kada je pao, pala je i cijela vrsta. Svi su ljudi naslijedili grešnu narav, a po njoj bunтовništvo prema Bogu i njegovoj Riječi. Budući da posjeduju grešnu narav, koja je proizašla iz pada, ljudi su potpuno zli. Grijeh je štetno djelovao na njihove umne sposobnosti, osjeća je i volju. Zbog toga nisu sposobni izbaviti sami sebe iz toga stanja niti prebivati u Božjoj blizini i uživati u zajedništvu s njim. Ljudski su umovi toliko pomračeni da ne mogu shvatiti duhovne stvari. Lijepo je to izrazio

apostol Pavao: "Naravan čovjek ne prima što je od Duha Božjega; njemu je to ludost i ne može spoznati jer po Duhu valja prosuđivati." (1 Kor 2,14). Budući da čovjeku nedostaje duhovna perspektiva, ne može razumjeti istinu Božjih stvari, koje se jedino mogu razumjeti djelovanjem Duha Svetoga.

Iz razmišljanja o biblijskom nauku o grijehu i spasenju možemo izvući nekoliko vrijednih zaključaka. Prvo, pali ljudi ne mogu misliti, željeti niti činiti što je istinski dobro. Drugo, u određenim prigodama mogu činiti dobra djela zbog opće milosti. Treće, sposobnost odlučivanja i djelovanja im je ograničena ropstvom grijehu. Četvrto, jedino oslobođenje od ropstva grijehu pruža Božja otkupiteljska milost.

Bog pristupa čovjeku, koji je u grijehu, i počinje uklanjati sve ono što je u čovjekovu životu pogrešno kako bi se mogla obnoviti Božja slika. Uz to Evanđelje proglašava da je čovjek u Kristu već sada ono što će tek biti kad posljednjim obratom bude preobražen u Kristovu savršenu sliku (1 Iv 3,1-3).

Vjernik je novi čovjek u Kristu Isusu. Apostol Pavao stoga kaže: "Dakle, ako je tko u Kristu, on je novi stvor; staro je nestalo, novo je, evo, nastalo" (2 Kor 5,17). Krist je obdario vjernika svime što je potrebno za život i pobožnost. Time ga je obdario skupocjenim i najvećim obećanim dobrima, da po njima, umaknuvši pokvarenosti koja je zbog opake požude u svijetu, postane dionik božanske naravi (usp. 2 Pt 1,3-4). Vjernik u Kristu prima novi život (Iv 5,24; Rim 6,11; Ef 2,1-6), i iz dana u dan se obnavlja (Rim 12,2; 2 Kor 4,16). U Kristu vjernik ima pobjedu nad starom prirodom (Rim 6,8.12.14). Naposljetku, vjernik u Kristu nije samo oslobođen vlasti grijeha, već mu je dan autoritet za služenje u ime Isusa Krista i u sili Duha Svetoga (Mk 16,19-20; Mt 16,19; 18,18; Lk 9,1-2). U Kristu mu pripadaju svi blagoslovi kršćanskoga života.

Bog je priredio sve što je potrebno za spasenje

Apostol Pavao razlaže Božji plan milosti u Poslanici Rimljanima i Poslanici Efežanima.

„Znamo pak da Bog u svemu na dobro surađuje s onima koji ga ljube, s onima koji su odlukom njegovom pozvani. Jer koje predvidje, te i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova te da on bude prvorođenac među mnogom braćom. Koje pak predodredi, te i pozva; koje pozva, te i opravda; koje opravda, te i proslavi“ (Rim 8,28-30).

„Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, on koji nas blagoslovi svakim blagoslovom duhovnim u nebesima, u Kristu. Tako: u njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu, dobrohotnošću svoje volje, na hvalu Slave svoje milosti. Njome nas zamilova u Ljubljenome

u kome, njegovom krvlju, imamo otkupljenje, otpuštenje prijestupa po bogatstvu njegove milosti. Nju preobilno u nas uli zajedno sa svom mudrošću i razumijevanjem obznanivši nam otajstvo svoje volje po dobrohotnom naumu svojem što ga prije u njemu zasnova da se provede punina vremena: uglaviti u Kristu sve - na nebesima i na zemlji. U njemu, u kome i nama – predodređenima po naumu Onoga koji sve izvodi po odluci svoje volje – u dio pade da budemo na hvalu Slave njegove – mi koji smo se već prije nadali u Kristu. U njemu ste i vi, pošto ste čuli Riječ istine – evanđelje spasenja svoga – u njemu ste, prigrlivši vjeru, opečaćeni Duhom obećanim, Svetim, koji je zalag naše baštine: otkupljenja, posvojenja – na hvalu Slave njegove“ (Ef 1,3-14).

Božji plan spasenja usredotočen je na posrednika Isusa Krista. Stoga, Sveto pismo ističe “jedan je Bog, jedan je posrednik između Boga i ljudi: čovjek Krist Isus koji daje samoga sebe kao otkup mjesto sviju” (1 Tim 2,5). U ovome leži i razlog utjelovljenja Isusa Krista, druge osobe trojedinoga Boga: da bi bio posrednik, mora biti Bog; da bi predstavljao čovječanstvo, mora biti čovjek. Kazna za grijeh čovječanstva, koja se mora platiti ako čovjek želi imati zajedništvo s Bogom, jest smrt. Budući da Bog ne može umrijeti – jer duh ne umire – Isus je trebao doći u tijelu. Ivan to ističe: “I Riječ tijelom postala i nastanila se među nama” (1,14), a Poslanica Hebrejima detaljnije izlaže:

„Pa budući da djeca imaju zajedničku krv i meso, i sam on tako postade u tome sudionikom da smrću obeskrijepi onoga koji imaše moć smrti, to jest đavla, pa oslobodi one koji – od straha pred smrću – kroza sav život bijahu podložni ropstvu. Ta ne zauzima se za anđele, nego se zauzima za potomstvo Abrahamovo. Stoga je trebalo da u svemu postane braći sličan, da milosrdan bude i ovjerovljen Veliki svećenik u odnosu prema Bogu kako bi okajavao grijeh naroda“ (2,14-17).

Božje djelo spasenja omogućeno je kroz smrt, uskrsnuće, uzašašće i proslavljenje Isusa Krista. Isus je rekao da je došao služiti i život svoj dati kao otkupninu za mnoge (Mk 10,45). Razumio je svoju smrt kao žrtvu za grijeh čovječanstva; njegova se krv “za mnoge prolijeva na otpuštenje grijeha” (Mt 26,26-28). I drugi su razumjeli njegovo poslanje kao žrtvu pomirnicu. Kada je Ivan ugledao Isusa gdje dolazi k njemu rekao je: “Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta!” (Iv 1, 29). I Samarijanci su prepoznali u Isusu Spasitelja svijeta (Iv 4,42).

Smrt Isusa Krista središnjica je Evanđelja, dobra vijest spasenja. Apostol Pavao ističe: “Predao sam vam najprije ono što sam primio: da je Krist, suglasno Pismima, umro za naše grijeh” (1 Kor 15,3). Isus Krist je vječni Sin Božji, koji je bio utjelovljeni Sin čovječji i u svemu jednak drugim ljudima, osim u grijehu. Živio je bezgrešnim životom u savršenoj poslušnosti svome Ocu. Njegova je smrt bila žrtva radi grijeha čovječanstva. Svojom je smrću u potpunosti premostio jaz između čovjeka i Boga, i time omogućio čovjeku da uživa u zajedništvu s Bogom. Smrću na križu Isus Krist je ostvario djelo *zamjene, otkupljenja i pomirenja*.

Izraz zamjena sadrži istinu da Krist nije umro samo za nas već i umjesto nas. Isus je nagovijestio da “nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge” (Mt 20,28; Mk 10,45). Apostol Pavao pak snažno ističe: “Njega koji ne okusi grijeha Bog za nas grijehom učini da mi budemo pravednost Božja u njemu” (2 Kor 5,21). Sveto pismo jasno uči da je Isus Krist bio naša zamjena u prinošenju naših grijeha na križ (vidjeti 1 Kor 15,3; Rim 5,8; Iv 10,11; Gal 2,20). Nije trpio radi svojih grijeha jer nije grijehio (Iv 8,46; 1 Pt 2,22). Kada je umro, umro je radi grijeha drugih ljudi.

Otkupljenje je povezano s oslobođenjem i puštanjem na slobodu. Otkupljenje odgovara na potrebu stvorenu čovjekovim robovanjem grijehu; ona označava oslobođenje određenog zla plaćanjem izvjesne otkupne cijene. Smrt Isusa Krista bila je otkupnina plaćena da bi čovjek bio oslobođen grijeha i njegove kazne. Apostol Pavao ističe: “Jedan je Bog, jedan je posrednik između Boga i ljudi: čovjek Krist Isus koji dade samoga sebe kao otkup mjesto sviju” (1 Tim 2,5-6). Isus Krist kao Otkupitelj slama moć grijeha i stvara novo i poslušno srce: oslobađa grijeha, krivnje, smrti i đavla te od prokletstva Zakona i Božjega gnjeva (Tit 2,14; Gal 1,4; 3,13; 4,5; 5,1). Bez ovoga oslobođenja od prokletstva, čovjek ne bi mogao primiti spasenje. No, osim što je čovjek oslobođen od prokletstva Zakona, oslobođen je i od ropstva Zakonu i držanja Zakona kao uvjeta da ga Bog prihvati.

Pomirenje podrazumijeva izbjavljenje iz ljudskog stanja otuđenosti i stavljanje u stanje mira i sklada s Bogom. U pomirenju se očituje Božja pravednost i ljubav. Isus Krist, kao Pomiratelj, premošćuje jaz stvoren grijehom i iznova ostvaruje blagoslovljeni odnos zajedništva između Boga i čovjeka. Na golgotskom križu sastaje se ljubav i vjernost, a pravda i mir se zagriše (Ps 85,11). Isus Krist je uzeo na sebe ljudski grijeh i krivnju, kako bi Božja pravda bila zadovoljena, a ljudski grijesi oprošteni. Zbog Kristove žrtve, Bog je odlučio s grešnicima postupati kao sa svojim sinovima, a ne kao s prekršiteljima. Apostol Pavao za Isusa kaže: “On nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje, otpuštenje grijeha” (Kol 1,13-14). Po Isusu Kristu – uspostavivši mir krvlju križa njegova – Bog izmiri sa sobom sve, bilo na zemlji ili na nebesima (usp. Kol 1,20). Pomirenje naglašava Božju inicijativu u spasenju, koja se nastavlja na sve starozavjetne saveze sklopljene na Božji poticaj.

U promišljanju pomirenja vrijedno je naglasiti da je Krist umro za grijeha cijeloga čovječanstva. Apostol Ivan piše: “Ako tko i sagriješi, zagovornika imamo kod Oca – Isusa Krista, Pravednika. On je pomirnica za grijeha naše, i ne samo naše, nego i svega svijeta” (1 Iv 2,1-2). Naravno, ovo ne znači univerzalno spasenje jer ono što je Krist učinio za cijeli svijet mora postati predmet vjere: “Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da *nijedan koji u njega vjeruje* ne propadne, nego da ima život vječni” (Iv 3,16). Kristova pomirna smrt vrijedi za sve, a spasenje samo za one koji vjeruju u Isusa Krista kao osobnoga Spasitelja.

U pomirenju je jaz između Boga i čovjeka premošćen po Isusu Kristu. To je svršeno djelo. Posljednje Isusove riječi na križu: "Dovršeno je" (Iv 19,20), pobjedničke su riječi. Ukazuju na dovršen posao i izvojevanu pobjedu.

Na kraju, pomirenje, koje je Bog ostvario, treba biti prihvaćeno. Apostol Pavao je zapisao: "Doista, ako se s Bogom pomirismo po smrti Sina njegova dok još bijasmo neprijatelji, mnogo ćemo se više, pomireni, spasiti životom njegovim. I ne samo to! Dičimo se u Bogu po Gospodinu našem Isusu Kristu po kojem zadobismo pomirenje" (Rim 5,10-11). Pavao jasno ističe da su kršćani zadobili pomirenje. Bog je ljude pomirio sa samim sobom, a ljudi to trebaju prihvatiti jer u protivnom bit će nepomireni s Bogom. Stoga Pavao propovijeda: "Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom!" (2 Kor 5,20). Čovjek vjerom prihvaća ono što je Bog u Kristu učinio za njega te u Kristu i Božjoj milosti ulazi u puninu pomirenja.

Primjena spasenja u ljudskom iskustvu

Događaj spasenja uključuje nekoliko aspekata koji gotovo istovremeno djeluju, a koje ćemo razmatrati pojedinačno i odvojeno: Božji poziv, vjera, pokajanje, obraćenje, opravdanje, nanovorođenje ili obnovljenje, posinstvo i posvećenje.

Božji poziv

Bog Otac poziva sve ljude na spasenje. Čovjek postaje kršćaninom zato što ga je Bog pozvao u zajednicu sa sobom i s drugim kršćanima. Apostol Petar veli: "A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu" (1 Pt 2,9).

Biblija nam svjedoči o općem i djelotvornom pozivu. Opći poziv uključuje Božji poziv ljudima da ga priznaju. Opći poziv svim ljudima objavljuje Božje postojanje, njegovu slavu i djelo njegovih ruku te nadilazi zapreke jezika i kultura. Uz Božju opću objavu opći se poziv očituje u propovijedanju Evanđelja. Isusovi su učenici vršili tijekom povijesti, i danas vrše, njegovu zapovijed: "Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasiće se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se" (Mk 16,16). Isus je svjestan da taj poziv Evanđelja neće svatko prihvatiti, stoga ističe da će se spasiti samo oni koji uzvjeruju i pokrsti se.

Opći je poziv popraćen naročitim djelotvornim pozivom izabranih (Mt 22,14). U Novome zavjetu kršćani se jednom riječju najčešće opisuju kao "pozvani" (Rim 1,6-7; 1 Kor 1,2; Gal 1,6; Ef 4,1.4; Fil 3,14-15). Očito je da su oni odgovorili na Božji poziv, što znači da je poziv bio djelotvoran. Pozivanje je povezano s izborom (Rim 8,28; 9,11; 2 Pt 1,10). To je poziv kojim je Duh Sveti priveo k Isusu sve one koje mu je Bog Otac dao (Iv 6,37; 17,6.9.20.24).

Vjera

Vjera je odgovor na Božji poziv; sredstvo kojim primamo spasenje. Spasonosna vjera proizlazi iz jedinstva riječi i Duha Svetoga. Apostol Pavao to naglašava: "I besjeda moja i propovijedanje moje ne bijaše u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha i snage da se vjera vaša ne temelji na mudrosti ljudskoj nego na snazi Božjoj" (1 Kor 2,4-5). Tako je vjera rezultat riječi, poruke, nošena silom Duha Svetoga. Utemeljena je u djelovanju Božjem, a ne u ljudskoj odluci da vjeruje. Bog je pristupio čovjeku i ponudio mu spasenje u Isusu Kristu. Čovjek može samo vjerom prihvatiti ono što je Bog učinio. Pavao je pisao kršćanima u Efezu: "Ta milošću ste spašeni po vjeri! I to ne po sebi! Božji je to dar! Ne po djelima, da se ne bi tko hvastao" (Ef 2,8-9). Slično je pisao Filipljanima: "Jer vama je dana milost: 'za Krista', ne samo u njega vjerovati nego za njega i trpjeti" (1,29). Spasenje izvire iz milosti, a prihvaća se vjerom.

"A vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo" (Heb 11,1). Vjera nije neko ljudsko nastojanje da se povjeruje, već unutarnja sigurnost i osvjedočenje kao rezultat Božje prisutnosti i djelovanja. Vjeru Bog omogućava, ali je čovjek živi. Sveto pismo veli: "Jer ako ustima ispovijedaš da je Isus Gospodin, i srcem vjeruješ da ga je Bog uskrisio od mrtvih, bit ćeš spašen. Doista, srcem vjerovati opravdava, a ustima ispovijedati spasava." (Rim 10,9-10). Vjera je i uvjerenje i povjerenje. To je voljni čin i stav kojim osoba sve svoje povjerenje poklanja Bogu te mu dopušta da upravlja njegovim djelovanjem.

Vjerom osoba pristupa Bogu i prima od njega blagoslove jer "bez vjere nemoguće mu je ugoditi, jer onaj koji želi pristupiti Bogu mora vjerovati da postoji Bog i da nagrađuje one koji ga traže" (Heb 11,6). Vjernik po vjeri prima od Boga: spasenje (Ef 2,8; Mk 16,16; Dj 16,31; Iv 1,12; Rim 4,5; 5,1; Heb 10,39; Iv 5,24), puninu Duha Svetoga (Gal 3,14; Iv 7,39), posvećenje (Dj 15,9; 26,18), sigurnost (1 Pt 1,5; Rim 11,12; 2 Kor 1,24), savršeni mir (Iz 26,3; Heb 4,3), ozdravljenje (Jak 5,14; Dj 14,9), pobjedu nad svijetom (1 Iv 5,4).

Pokajanje

Vjera i pokajanje su dva čovječja odaziva – "blizanca" – na Božju milost. Ako zbilja čovjek vjeruje u Krista, to mora biti uz pokajanje; ako se kaje zbog grijeha, to mora biti u vjeri. Pokajanje je čin kojim čovjek raspoznaje grijeh i odvraća se od njega, priznajući ga Bogu. To je ujedno i čin napuštanja grijeha, mijenjanje načina razmišljanja s obzirom na grijeh i na Boga. Pravo pokajanje (*metanoia*) jest povratak Bogu: označava promjenu načina razmišljanja i promjenu svrhe življenja.

Biblijsko pokajanje zahvaća tri područja: intelektualno, emocionalno i voljno. Intelektualni element uključuje promjenu svjetonazora. To je promjena pogleda na grijeh, Boga i sebe samoga. Grijeh se prepoznaje, ne kao slabost, pogreška ili kao nešto što se pukim slučajem dogodilo, već kao osobna krivnja (usp. Ps 51,5-6). Grijeh se prepoznaje kao prekršaj prema Bogu te kaljanje i onečišćenje

sebe samoga. Emocionalno područje uključuje reakciju emocija osobe po spoznaji grijeha. Iskazivanjem pokajanja osjećajima izražava se iskreno žaljenje zbog uvreda nanesenih Bogu (usp. 2 Kor 7,9-10). Pokajanje obuhvaća svaki dio ljudskoga života. Uključuje prepoznavanje vlastite grešnosti, shvaćanje odijeljenosti od Boga, žaljenje zbog prošlosti i namjere za budućnost. Pokajanje uključuje odbacivanje grijeha i prihvaćanje Božjega plana za svoj život. To znači promjena mišljenja u odnosu na grijeh i na odnos s Bogom; napuštanje vlastita puta u korist Božjega puta kojim će putovati poslušno i u zajedništvu s njim. Pokajanje stvara radost u srcu grešnika, a tomu se činu raduju i Božji anđeli (Lk 15,10). Pokajanje otvara vrata koja vode k većoj vjeri i oproštenju grijeha.

Obraćanje

Obraćanje je čin kojim se osoba odvraća i okreće od grijeha Bogu, tražeći od njega oproštenje grijeha. To je subjektivni odgovor na Božju odlučujuću intervenciju u čovjekovu životu. Obraćanje obuhvaća svaki dio čovjekova bića: njegove želje, način življenja, shvaćanje života, volju i stavove. Obraćanje je čin koji povezuje pokajanje i vjeru: to je čin okretanja od grijeha (pokajanje) prema Bogu (vjera) (Dj 3,19; 26,20; 11,21; 14,15; 26,28; 1 Sol 1,9; 1 Pt 2,25). To je potpuna duhovna promjena od starih načina življenja prema Kristovu načinu življenja: to je okretanje od života grijeha prema životu pravednosti. Obraćanje je prvi korak na putu u vječni život. Čin je obraćenja prelazak iz smrti u život, kao što je to Isus rekao: "Zaista, zaista, kažem vam: tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me posla, ima život vječni i ne dolazi na sud, nego je prešao iz smrti u život." (Iv 5,24). Svrha je obraćenja dvostruka: to je odvratanje od zlih putova i vječne smrti (Ez 33,11; Mt 7,13) i upućivanje uskim putem koji vodi vječnom životu (Mt 7,14). Obraćanje omogućava čovjeku da živi prema novim načelima života utemeljenim u Božjoj riječi.

Plodovi obraćenja su višestruki. Prvo, Bog obraćeniku daje vječni život, i taj je život u njegovu Sinu Isusu Kristu (1 Iv 5,11-12). To je ujedno i spasenje od duhovne smrti (Jak 5,20). Drugo, u trenutku obraćenja vjernik postaje pripadnik Božje obitelji, postaje dijete Božje (1 Iv 3,2). Treće, svi grijesi su u potpunosti izbrisani, i Bog ih se više ne sjeća (Iz 43,25). Četvrto, kao dio Božje obitelji obraćenik izgrađuje nove odnose zajedništva u Tijelu Kristovu (1 Kor 1,9; 1 Iv 1,7).

Opravdanje

Opravdanje je djelo milosti po kojemu se grešnik opterećen krivnjom proglašava slobodnim. Označuje pripisivanje ili dodjeljivanje Božje pravednosti. To je objektivni Božji čin koji se događa izvan čovjeka. Grijeh je odvojio čovjeka od Boga, stoga čovjek nema pravi odnos s Bogom. Opravdanje pak omogućuje čovjeku ispravan odnos s Bogom.

Čin opravdanja ne uzrokuje subjektivnu promjenu u pojedincu. Riječ je o sudskom djelu po kojemu se grešnik proglašava slobodnim od provedenih zakonskih sankcija te mu se daje ovlaštenje da primi nagradu primjerenu praved-

nosti. Događa se pred Božjim prijestoljem gdje on čovjeka proglašava pravednim. Opravdanje je Božja odluka u vezi s čovjekovim položajem, donesena na temelju Kristova djela na križu. Dakle, zahvaljujući Kristovu djelu, Bog grešnike pravedno opravdava (1 Iv 1,9), čime se mijenja čovjekov odnos prema Bogu. Kada čovjek prizna svoje grijeha, doživljava da je Bog vjeran i pravedan, da mu je oprostio i očistio ga od nepravdnosti (1 Iv 2,2). Tako opravdanje po nanovorođenju postaje ostvareno.

Sveto pismo jasno uči da ni Zakon ni dobra djela ne opravdavaju čovjeka, već je opravdanje Božji besplatan dar ponuđen čovjeku (Rim 3,24). Biblija također uči da je Kristovo pomirbeno djelo temelj vjernikova opravdanja. Apostol Pavao to jasno ističe: "Svi su zaista sagriješili i potrebna im je slava Božja; opravdani su besplatno, njegovom milošću po otkupljenju u Kristu Isusu" (Rim 3,23-24). Stoga su jedini izvor i temelj opravdanja Božja milost i Kristovo pomirbeno djelo.

Kako je Božja pravednost besplatan dar, čovjek ga ne može zaraditi ni dobrim djelima, ni vršenjem Zakona, niti na bilo koji drugi način; dar pravednosti može jedino prihvatiti vjerom (usp. Rim 3,22.28; Heb 11,7; Fil 3,8-9). Čovjek prihvaća opravdanje vjerom, stoga apostol Pavao može uskliknuti: "Opravdani dakle vjerom, u miru smo s Bogom po Gospodinu našem Isusu Kristu" (Rim 5,1). Vjeru u čovjeku začinje i jača Duh Sveti, i to tijekom naviještanja Božje riječi. Sveto pismo ističe:

„Tko god prizove ime Gospodnje, bit će spašen. Ali kako da prizovu onoga u koga ne *povjerovaše*? A kako da *povjeruju* u onoga koga nisu čuli? Kako pak da čuju bez propovjednika? A kako propovijedati bez poslanja? Tako je pisano: Kako li su ljupke noge onih koji donose blagovijest dobra. Ali nisu svi poslušali blagovijesti - evanđelja! Zaista, Izaija veli: Gospodine, tko *povjerova* našoj poruci? Dakle: *vjera* po poruci, a poruka riječju Kristovom“ (Rim 10,14-17) (kurziv autorov).

Ljudevit Rupčić prevodi posljednju rečenicu još snažnije i jasnije: "vjera dolazi od propovijedanja, a propovijedanje biva riječju Kristovom" (Rim 10,17). Vjera dohvaća Božje obećanje i prisvaja spasenje, ispunjava čovjeka zahvalnošću prema Bogu Ocu i Isusu Kristu te obiluje dobrim djelima kao znacima svetoga života.

Nanovorođenje

Nanovorođenje ili obnova je stvaranje novog srca ili jezgre u čovjeku; to je prelazak iz smrti u život (Iv 5,24), prijelaz iz života tame u život svjetla (Iv 8,12), iz sotonina kraljevstva u kraljevstvo Božjeg ljubljenog Sina (Kol 1,13). To je nadnaravni Božji čin kojim on dodjeljuje vječni život pokajanom grešniku kad primi Gospodina Isusa Krista (Tit 3,5). Pokajnik ne prima samo vječni život, već prima i novu narav (2 Pt 1,4). Apostol Pavao ističe iskustvo novog rođenja, kao iskustvo ponovnog stvaranja: "Dakle, je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro uminu, novo, gle, nastal!" (2 Kor 5,17). U činu i procesu obnove Sveti Duh oživljava one koji su

duhovno mrtvi (Iv 6,63; Rim 8,1-10; Ef 2,1). Iskustvo novog rođenja kojim Bog u osobi počinje duhovni život događa se iznenada i tajanstveno je. Isus nije ni pokušao objasniti način novoga rođenja, ali je zato objasnio razlog: "Što je od tijela rođeno, tijelo je; i što je od Duha rođeno, duh je" (Iv 3,6). Ljudska narav može proizvesti ljudsku narav, a samo Duh Sveti može proizvesti duhovnu narav koja osposobljuje ljude za nebo. Tajanstvenim zahvatom Duha Svetoga rađa se novo stvaranje jer Duh Sveti usađuje Božji život u čovjekovo srce. To iskustvo novog rođenja, duhovnog rođenja, ostvaruje mogućnost razvoja čija je svrha da osoba bude nalik Kristu (1 Iv 3,2).

U novom rođenju ključnu ulogu imaju riječ Božja (Jak 1,18; 1 Pt 1,23) i Duh Sveti (Iv 3,5.6.8; Tit 3,5). Novo rođenje nastupa kad osoba povjeruje Božjoj riječi i posluša je (Ef 1,13; Rim 10,17). Kod novog rođenja Duh Sveti djeluje na tri načina: osvjeđava o grijehu (Iv 16,7-11), prouzroči novo rođenje (Iv 3,5-6) i svjedoči da je osoba spašena (Rim 8,15.16).

Posinstvo

Posinstvo (posvojenje, usvojenje) je čin Božje ljubavi kojim čovjek, koji je primio Krista, postaje Božji sin (Gal 4,4-7). Činom posinstva čovjek postaje dijete Božje i član Božje obitelji. Stvarnost posinstva odnosi se na njegov položaj u Božjoj obitelji i tiče se njegovih prava kao Božjeg djeteta. Nije više dijete đavla (1 Iv 3,10) ili dijete neposluha (Ef 5,6), ili pak dijete gnjeva (Ef 2,3). Nasuprot tomu, čovjek je zadobio povlastice i zadovoljstva očinskoga doma – pristup u Očevu prisutnost i kreativno zajedništvo s njim. Ovakav odnos vjernika kao djeteta prema Bogu ostvaruje se milošću Božjom, tj. novim rođenjem (Iv 1,12-13). Posinstvo je Božji čin kojim Bog postavlja čovjeka u odnos sa sobom, u kojemu čovjek zauzima mjesto odrasloga sina (Gal 4,1-7).

Posinstvo ima nekoliko stupnjeva. Prvo, Bog je posinstvo pripremio još prije postanka svijeta (Rim 8, 29; Ef 1,4-6). Drugo, posinstvo je postala moguća stvarnost dolaskom Isusa Krista (Gal 4,4-5). Treće, čovjek postaje Božje posinjeno dijete kada vjerom ostvari sjedinjenje s Kristom (Gal 3,26-29). Četvrto, posinstvo se ne ostvaruje potpuno u sadašnjosti, već će se u potpunosti ostvariti Kristovim drugim dolaskom, kada će posinstvo biti upotpunjeno i dovršeno „otkupljenjem tijela“ (Rim 8,23).

Novim rođenjem čovjek prima novi život i novu narav, opravdanjem prima novi status, a posinstvom prima novi položaj. Apostol Ivan ističe taj status: "Ijubljeni, sad smo djeca Božja" (1 Iv 3,2). Vrijedno je zapaziti da su nanovorodeni kršćani na temelju autoriteta Svetoga pisma i svjedočanstva Duha Svetoga sigurni da su već sada djeca Božja (Rim 8,16).

Posinstvo novorođenog vjernika oslobađa ropstva, osposobljava ga da se obraća Bogu s Oče i čini ga baštinikom Božjim. Sinovstvo uključuje neograničenu baštinu. Isus Krist je jedini baštinik (Mk 12,7; Heb 1,2), a djeca Božja su

subaštinici Kristovi (Rim 8,17; Heb 11,9). U blagoslovu baštine djeca Božja mogu s veseljem uživati već sada iako će puninu blagoslova doživjeti tek u budućnosti u kojoj će uskrsnuće otvoriti vrata prihvaćanju punine baštine. Posinstvo još nije potpuno u sadašnjosti. Ostvarit će se u potpunosti tek kad Isus Krist ponovno dođe. Tada će djeca Božja potpuno shvatiti blagodati sinovstva.

Posvećenje

Posvećenje je postupak kojim vjernik postaje sve sličniji Isusu Kristu. Ono uključuje skidanje starog čovjeka i oblačenje novoga (Ef 4,22-24). Stari je čovjek iskvarena narav koju svaki čovjek dobije kad se rodi: novi je čovjek nova narav koja se u čovjeku rađa pri novom rođenju. Novozavjetno značenje riječi posvećenje jest odvojenje za Boga od kojega se dobiva svetost ili potpunost. Svetost se prvotno odnosi na odvojenje za Boga (1 Pt 2,9). Drugo, svetost se odnosi na čistoću življenja (2 Kor 7,1). Treće, svetost se odnosi na moralno savršenstvo življenja (1 Iv 4,12).

Biblija ističe dva aspekta posvećenja: položajno posvećenje i progresivno posvećenje. Položajno posvećenje znači promjenu položaja kojim se grešnik mijenja u svetog štovaoca Boga. Ovo je posvećenje već dovršeno Kristovim djelom kroz Duha Svetoga (1 Kor 6,11). Krist je postao vjernikovo posvećenje (1 Kor 1,30). Stoga se kršćani često u Novome zavjetu oslovljavaju kao sveti. Izrazi "posvećenje", „svet“ i „svetost“ opisuju nekoga koji je odvojen za Boga, koji je ušao u saveznički odnos s Bogom, a taj mu odnos omogućuje novu kvalitetu života.

Progresivno je posvećenje izravno povezano s čovjekovim duhovnim razvojem (Rim 12,1-2; Heb 12,1). Posvećenje je kontinuirani proces jer vjernici, iako posvećeni, nisu bez grijeha (1 Iv 1,8-9). Ono je i cilj i zadaća kršćaninova života (1 Sol 5,23) koji vjernik uz Božju pomoć ostvaruje u svakodnevnu življenju, a u potpunosti će ostvariti po drugome Kristovu dolasku.

Življenje Evandjelja u Crkvi

Plodovi kvalitetnih odnosa čovjeka i Boga rađaju se i doživljavaju u Crkvi. O odnosu svakog vjernika s Bogom ovisi život Crkve, kao zajednice naroda Božjeg. Stoga, Crkva treba neprestano naglašavati i oživljavati odnos svakoga svojeg člana s Bogom. Na temelju Biblije svaki bi vjernik trebao biti ispunjen Duhom Svetim i potvrđen pobjednik u svakodnevnoj duhovnoj borbi. Svaki bi vjernik trebao živjeti puninu Evandjelja u svakom trenutku, na svakome mjestu i u svim okolnostima.

Življenje Evandjelja Crkve očituje se u nekoliko ključnih životnih područja, kao što su misija, molitva, zajedništvo, teološka integracija i bogoštovlje. Vjernici su pozvani *na* i poslani *u* misiju, tj. nasljedovanje i naviještanje Krista u svijetu.

Najučinkovitije to čine beskompromisnim životom i naviještanjem Evanđelja te društvenim angažmanom koji odatle proizlazi. Za življenje Evanđelja od neprocjenjive je važnosti osobna i zajednička molitva koja je sredstvo komunikacije s Bogom, plod kvalitetnog odnosa i zajedništva s Bogom te djelatno iskazivanje ovisnosti o moći Duha Svetoga. Življenje Evanđelja očituje se u zajedništvu Tijela Kristova – Crkve, koja okuplja sve one koji ljube Boga, koja neprestano poziva na obnavljanje odnosa s Bogom onih koji su taj odnos zapostavili te naviješta Evanđelje svima onima koji nemaju uspostavljen odnos s Bogom. Teološka integracija podrazumijeva zahvaćanje i promjenu Evanđeljem suvremene kulture, kako bi u središtu sadržaja bilo Evanđelje a ne kultura u središtu sadržaja Evanđelja. Kršćani koji imaju kvalitetan odnos s Bogom imaju Kristov um – prema otkrivenoj istini i prema vlastitoj kulturi.

Obnavljanje vjere i odnosa s Bogom tijekom povijesti Crkve

Od dana silaska Duha Svetoga (Pentekost, Pedesetnica) u 1. stoljeću sve do danas odvijaju se procesi uspostavljanja, gubljenja i obnavljanja vjere i odnosa s Bogom, kako pojedinaca tako i zajednica. Plodovi ovih procesa očitovali su se u Crkvi tijekom povijesti, a očituju se i danas. Iako su individualni procesi uspostavljanja, gubljenja i obnavljanja vjere i odnosa s Bogom rijetko bili zabilježeni tijekom povijesti, mnogi od njih potakli su druge ljude na uspostavljanje ili obnavljanje vjere i odnosa s Bogom. Danas ih nazivamo probuđenjima ili buđenjima vjere. U tim je procesima Bog djelovao na nadnaravan način, a uvijek je u središtu bila propovijedana Riječ Božja – Biblija.

Tako, primjerice, možemo istaknuti niz pojedinaca po kojima je Bog djelovao tijekom povijesti. Među njima su: Grgur Prosvjetitelj, Frumentije Aksumski, Patrick, Ćiril i Metod, John Wycliffe, Jan Hus, Martin Luther, Jean Calvin, Matija Vlačić Ilirik, Mihael Starin, Stjepan Kiš Segedinac, John Wesley, Charles Finney, Jonathan Edwards, Billy Graham, John Stott i mnogi drugi.

Reformacija 16. stoljeća tek je jedan od brojnih pokreta obnavljanja vjere i odnosa s Bogom. Ubrzo nakon nje došlo je do otpada od Boga u crkvama proisteklim iz reformacije, stoga se u njima od 17. do 20. stoljeća javlja niz pokreta za obnavljanje vjere i odnosa s Bogom. Među njima su najznačajniji pijetistički pokret, evanđeoski pokret i pentekostni pokret.

Treba li nam danas reformacija?

Od stvaranja svijeta do današnjih dana Riječ Božja bila je i ostala temeljna poveznica odnosa Boga i čovjeka. Kad god bi ljudi zapostavili, zaboravili ili ignorirali Riječ Božju, njihov bi se odnos s Bogom hladio, a oni bi se udaljavali

od njega. Zapostavljanje Riječi u Božjem narodu i Crkvi uvijek je otvaralo široka vrata za mnogobrojna bezbožna promišljanja i prakse koja su pojedince i Crkvu kao cjelinu odvajale od Boga.

S druge pak strane, naviještanje Riječi Božje i poučavanje u njezinoj dosljednoj primjeni rađalo je spasenjem pojedinaca koji su zatim svojim odnosom s Bogom, vjerovanjem i življenjem sudjelovali u preoblikovanju štovanja i djelovanju Crkve (reformama).

Kako procijeniti stanje Crkve danas? Treba li današnja Crkva reforme? Koje i kakve? Moj je odgovor, ne. Crkva, koja god ona bila i kako god se ona zvala, ne treba reforme. Crkvi treba kontinuirano uspostavljanje i obnavljanje odnosa s Bogom, prvenstveno njezinih vođa, članova (vjernika), a potom i svih ljudi. Crkva treba prihvatiti Riječ Božju, beskompromisno je propovijedati i poučavati te je primijeniti u svim područjima ljudskog života. Crkva treba naviještati novo rođenje u Kristu, kojim osoba uspostavlja odnos s Bogom kao Ocem i postaje sudionik i baštinik kraljevstva Božjega. Osoba koja ima dinamičan odnos s Bogom oblikuje svoj život iz toga odnosa na temelju Riječi Božje. Osoba koja nema uspostavljeni odnos s Bogom na putu je vječne odvojenosti od njega, bez obzira na to nalazi li se u svijetu ili u Crkvi. Takvu osobu nijedna reforma Crkve neće promijeniti. Pripadnost Crkvi ne određuje krajnju sudbinu nijednog čovjeka, već to određuje kvaliteta njegova odnosa s Bogom.

U anketi Hencal agencije za istraživanje tržišta, provedene u drugoj polovici 2004. godine u Hrvatskoj, od 1000 ispitanika 80 posto ih se izjasnilo da vjeruje u Boga. Trećina ispitanika odgovorila je kako vjeruje u Božju osobnost, a 35,5 posto ispitanika je odgovorilo kako misli da postoji "neka vrsta duha ili životne sile".¹ Kako se većina stanovnika Hrvatske izjašnjava kršćanima i ispovijeda pripadnost Katoličkoj crkvi, a Hrvatska slovi kao najkatoličkija zemlja Europe, prema istraživanju proizlazi da više od 45 posto katolika ne vjeruje u Božju osobnost. Istraživanje je pokazalo da više ispitanika vjeruje u neku vrstu duha ili životne sile, što je jezgra new age duhovnosti, negoli u trojednoga osobnog Boga – Oca, Sina i Duha Svetoga – što je temelj kršćanskoga učenja.

Ovo istraživanje uzimam samo kao slikoviti prikaz stanja kršćanstva u Hrvatskoj. Istraživanje nam ukazuje na niz drugih pitanja, među kojima su i može li kršćanin istodobno vjerovati u uskrsnuće i u reinkarnaciju; može li kršćanin prihvatiti da uz Isusa Krista, koji je izjavio da je jedini put do Boga Oca, postoje i drugi jednakovrijedni putovi Bogu? Naravno, možemo si postaviti i sljedeća pitanja: tko je zapravo kršćanin, jesu li rimokatolici koji ne vjeruju u Božju osobnost

1 O rezultatima istraživanja piše Darko Pavičić u članku "Više od 50% Hrvata vjeruje u raj i pakao" objavljenom u Jutarnjem listu, u subotu 6. 11. 2004.

kršćani? Mogu li se kršćanima zvati oni liberalni katolici² koji prihvaćaju Boga i idu u crkvu, ali rado očijukaju s astrologijom, vjeruju u reinkarnaciju, prakticiraju spiritizam i odlaze k vračari na proricanje sudbine?

Tko je kršćanin? Na ovo pitanje imamo niz različitih odgovora. Sama riječ *kršćanin* izgubila je tijekom dvijetisućljetne povijesti svoje biblijsko značenje, stoga se danas uz pojam kršćanin obavezno mora dometnuti pridjev kojim se jasnije ukazuje na skupinu kojoj taj kršćanin pripada. Tako imamo katoličke, grkokatoličke, starokatoličke, pravoslavne, luteranske, reformirane, anglikanske, evanđeoske i druge kršćane.

Kršćanske crkve uglavnom su podijeljene na katoličke, pravoslavne i protestantske. Ova podjela ne odražava duhovno stanje vjernika te crkve, već liturgijske, doktrinarne i teološke razlike između crkava. Pripadnost jedne osobe nekoj zajednici vjernika, crkvi ili denominaciji ne može određivati niti određuje odnos te osobe s Bogom. To je najbolje ilustriralo spomenuto istraživanje. Iako se 80 posto ispitanika izjasnilo kršćanima, oko 33 posto ih se izjasnilo da vjeruje u osobnog Boga, a jedino Bog zna koliko njih ima osobni odnos s njim. A kršćanstvo je osobni odnos s trojednim Bogom – Ocem, Isusom Kristom i Duhom Svetim.

Postoje samo dva oblika kršćanstva i samo dvije skupine kršćana. Tradicionalno ili ispovijedajuće i biblijsko kršćanstvo te ispovijedajući kršćani i nanovo-rođeni kršćani.

Tradicionalno kršćanstvo i ispovijedajući kršćani imaju povijesni pogled na Isusa, cijene Isusovo djelo i poruku koju je propovijedao. Oni su suglasni izjavama vjere koje su sastavili njihovi prethodnici. Raspoložu dostatnim znanjem o liturgiji Crkve, sakramentalnoj teologiji i pučkoj pobožnosti te imaju neke informacije o Bogu, ali im nedostaje osobni odnos s Bogom. Izvor otkrivenja je u Bibliji i crkvenoj tradiciji. Sveto pismo je jedan od autoriteta za teologiju i vjeru te za život i djelovanje. U katoličkim, pravoslavnim i protestantskim crkvama kršćaninom se postaje rođenjem u vjerničkoj obitelji i krštenjem u dojenačkoj dobi na temelju vjere kumova i crkve. Od vjernika se traži da sudjeluju u sakramentima koji im udjeljuju milost od Boga. U odnosu s Bogom katoličkim i pravoslavnim tradicionalnim vjernicima mogu pomoći posrednici, poput Marije i svetaca. U crkvama reformacijske baštine (evanđeoskim, baptističkim, pentekostnim i Kristovim crkvama) tradicionalnim vjernicima postaju već i vjernici druge generacije, tj. djeca rođena od vjernih roditelja, odrasla u kršćanskom ozračju, ali bez osobnog pokajanja i obraćenja Bogu. Oni po tradiciji i navici dolaze u crkvu i djelomice sudjeluju u služenju crkve, ali su im usvojeni stavovi i životna uvjerenja više odraz svjetovnih utjecaja negoli Riječi Božje.

2 Liberalnim katolicima naziva ih Vladimir Lončarević u članku *Akvarijanstvo i okultizam kao znakovi vremena (Obnovljeni život, br. 5/89, str. 421.)*.

Nanovorođeni kršćanin je osoba koju je preporodio Bog. Što znači biti nanovorođeni ili rođeni odozgo? Odgovor na ovo pitanje daje nam razgovor Nikodema i Isusa Krista. Jedne noći k Isusu je došao Nikodem, farizej, član židovskoga Velikog vijeća te mu je rekao:

“Rabbi, znamo da si učitelj od Boga došao, jer nitko ne može ova znamenja činiti, koja ti činiš, a da Bog nije s njime.” Isus mu odgovori: “Zaista, zaista, kažem ti, tko se ne rodi nanovo, odozgor, ne može vidjeti kraljevstva Božjega.”

Rekne mu Nikodem: “Kako se netko može roditi kad je star? Zar može po drugi put ući u utrobu svoje majke i roditi se?” Isus odgovori: “Zaista, zaista, kažem ti, tko se ne rodi od vode i od Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje. Što je rođeno od tijela, tijelo je, i što je rođeno od Duha, Duh je. Nemoj se čuditi što ti rekoh: ‘Trebate se roditi nanovo, odozgor’. Vjetar kao i Duh, puše gdje hoće; čuješ mu šum, ali ne znaš odakle dolazi i kamo ide. Tako je sa svakim koji je rođeni od Duha” (Iv 3,1-8).

Kršćanstvo nanovorođenih osoba ili osoba rođenih od Duha Svetoga nije utemeljeno na krštenju u dojenačkoj dobi ili rođenju u vjerničkoj obitelji. Njihovo se kršćanstvo ne očituje sudjelovanjem u liturgiji i ceremonijama. Naprotiv, oslonjeno je na iskustvo promijenjena srca prigodom novog rođenja i kontinuiranog odnosa sa živim Bogom. Isus je otkrio svojim učenicima: “A ovo je vječni život: spoznati tebe jedino pravog Boga, i onoga koga si poslao, Isusa Krista” (Iv 17,3). Nije dovoljno znati o Gospodinu Isusu Kristu; za spasenje, kršćansko življenje i život vječni nužno ga je poznavati.

Za biblijsko kršćanstvo izvor otkrivenja je samo Biblija. Sveto pismo je jedini autoritet za teologiju i vjeru te za življenje i djelovanje. Kršćaninom se postaje obraćenjem Bogu, pokajanjem za svoje grijeh, prihvatanjem Isusa Krista, kao osobnog Spasitelja i Gospodina, te nanovorođenjem od Duha Svetoga.

Kršćanin je Kristov učenik (Dj 11,26). To je osoba koja ima iskustvo spasenja i osobni, prisni odnos s Bogom. To je osoba koja je u trajnom procesu učenja iz odnosa s Isusom Kristom, osoba koja prihvaća Bibliju kao pisanu Božju riječ, jedini temelj za vjerovanje i življenje. Kršćanin praktično živi po načelima koja je naučio od Isusa Krista i oslonjen na Evanđelje izvršava volju Božju.

Iako ih ima mnogo, najvažnija razlika između tradicionalnoga i biblijskog kršćanina je u dinamici osobnog odnosa s Bogom i usvojenim vrijednostima. Tradicionalni kršćanin najčešće uopće nema odnos s Bogom pa, kad mu zatreba Bog, a zna da nisu bliski, u pomoć poziva Mariju, svece ili nekoga drugog posrednika. Privržen je tradiciji svoje crkve, ali je svoje stavove utvrdio na svjetovnim načelima. Slaže se s crkvenim učiteljstvom da su za život vrlo važni sakramenti, ali su za njega sakramenti samo lijepi crkveni običaji, okamenjeni ostaci srednjovjekovne teologije koji s duhovnom stvarnošću nemaju baš nikakve veze.

Crkvena tradicija i učenja, koja nisu utemeljena u Božjoj riječi i koja ne dovo-

de čovjeka u odnos s Bogom, đavolska su zamka za svakog čovjeka. Isus je rekao svojim učenicima: *“Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu ste moji učenici; spoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi”* (Iv 8,31-32). Evanđelje je istina, sila Božja za spasenje svakomu tko vjeruje (Rim 1,16). Crkvena tradicija je u najmanju ruku štetna vjernicima jer ih usredotočuje na ono što je nekad bilo, a ne usmjerava ih na živ, dinamičan i prisan odnos s Bogom sada. Tradicionalni kršćani uvelike su otvoreni za svakovrsnu duhovnost, uključujući idolopoklonstva i new age duhovnost, što je razvidno iz spomenutoga istraživanja. Tradicionalno suglasje s učenjima njihove crkve intelektualno i kulturalno im odgovara, ali ih duhovno ne ispunjava, pa svoju glad za duhovnim nastoje utažiti negdje drugdje.

Biblijski kršćanin cijeni tradiciju samo u onoj mjeri koliko ga ona usmjerava i potiče na zajedništvo s Bogom. Nadasve cijeni i proučava Bibliju s očekivanjem da mu osobno Bog po svojoj riječi govori i upućuje ga u životu i služenju. Rado će poslušati i primijeniti zamolbu apostola Pavla:

“Molim vas dakle, braćo, radi milosrđa Božjega, da prinesete svoja tijela na žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu, kao svoje duhovno bogoslužje. I ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svojega uma, da biste mogli lučiti što je volja Božja – što je dobro, i ugodno i savršeno (Rim 12,1-2).

Današnjoj Crkvi ne trebaju ni reforme ni reformacije, već svježije djelovanje Duha Svetoga u evangelizaciji, prvenstveno članova Crkve, a onda po njima i svih ljudi koji ne poznaju Boga i nemaju osobni odnos s njim. Potom današnjoj Crkvi (uključujući Rimokatoličku Crkvu kao najbrojniju denominaciju te sve ostale katoličke, pravoslavne, protestantske i evanđeoske denominacije) treba poslušnost Duhu Svetome u propovijedanju, poučavanju, proučavanju i primjeni Riječi Božje. Riječ će dovesti do preobrazbe pojedinca obnavljanjem njegova uma te će, umjesto suobličavanja svijetu, uroditi uočavanjem i vršenjem volje Božje – svega onoga što je dobro, ugodno i savršeno pred Bogom. Tada će proslavljanje i štovanje Boga – Oca, Sina i Duha Svetoga – proizlaziti iz pročišćenoga osobnog odnosa vjernika te oblikovati slavljenje i štovanje zajednice vjernika i Crkve.